

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський промислово-економічний коледж
Київського національного університету технологій та дизайну

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з НР

_____ С.В.Бондаренко

_____ 20__ р.

**Методичні вказівки щодо організації
самостійної роботи студентів
з дисципліни Композиційна організація форми
спеціальності
5.02020701 «Дизайн»**

Уклала

Таїшева М.М.

Розглянуто на засіданні

циклової комісії

живопису та дизайну

Протокол №__ від _____ 20__ року

Голова циклової комісії

(підпис)

1 Короткі відомості про дисципліну «Композиційна організація форми»

Композиція є скрізь. Саме дисципліна «Композиційна організація форми» допомагає викривити закони та засоби композиції в графічному дизайні. Заняття розраховані так, що теоретичний матеріал закріплюється на практичних заняттях. Кінцевий результат, який перевіряє знання і вміння студентів з дисципліни є курсовий проект.

2 Мета і завдання вивчення дисципліни, зв'язок з іншими дисциплінами

Метою вивчення навчальної дисципліни «Композиційна організація форми» є отримання студентами необхідної системи знань, які вони в подальшому зможуть застосовувати на практиці при створенні дизайн-проекту. Формування професійного мислення майбутніх фахівців з графічного дизайну. Формування професійних знань та практичних вмінь щодо процесу створення графічних оригіналів, призначених для масового відтворення різними засобами.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Композиційна організація форми» є засвоєння змісту та на основі ґрунтовного знання предмету опанування самостійного творчого стилю, виявлення належних знань з теоретичних основ організації композиції. Використовуючи різні принципи об'єднання елементів формоутворення та закономірності композиційної побудови графічного оригіналу, знайти образне рішення, яке максимально відповідає проектному завданню.

3 Перелік знань та умінь, якими студент повинен оволодіти в результаті вивчення дисципліни

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- знати:** теоретичні основи композиційної організації форми;
- основи теорії композиції;
- творчо вирішувати завдання дизайнерського проектування;
- формувати композицію на основі єдності та підпорядкованості частин і цілого, їх рівноваги, підпорядкованості ідейному задуму
- застосовувати у побудові композиції метричні та ритмічні чергування, гармонійні пропорційні співвідношення
- враховувати закономірності оптичного і психологічного сприйняття форми та застосовувати їх у моделюванні форми
- застосовувати властивості кольорів у побудові композиції, надавати їй певного колориту
- застосовувати в композиції об'єктивні, абстрактні та стилізовані зображення
- використовувати досвід дизайнерських напрямків у власних творчих пошуках
- поєднувати сталі та інноваційні засоби художньої виразності

- вміти:** - принципи гармонійної побудови композицій дизайн-об'єктів;
- застосовувати закони, прийоми та методи композиційної організації форми;
  - композиційні властивості: симетрія чи асиметрія, статика чи динаміка;
  - як моделювати форму, використовуючи різні композиційні прийоми та засоби;
  - поняття «форма» , «елементи форми»
  - закони формоутворення та композиційної цілісності форми
  - засоби та умови формотворчого процесу
  - закономірності оптичного і психологічного сприйняття форми
  - способи встановлення гармонійних пропорційних співвідношень
  - прийоми стилізації реалістичних зображень
  - матеріали та інструменти для виконання композиції.
  - роль графічних технік у образному вирішенні художнього задуму

4 Література

Перелік основної літератури:

- 1 Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования. – К.: Вища Школа, 1982.
- 2 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 3 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 4 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 5 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.
- 6 Куленко М. Я. Основы композиции в образотворчому мистецтві. – К.: КНУБА, 2001.

Перелік додаткової літератури:

- 7 Лесняк В. Графический дизайн. – К.: Биос Дизайн Букс, 2009.
- 8 Логвиненко Г. М. Декоративная композиция. – М. Владос, 2005.
- 9 Шорохов Е. В. Композиция. – М., 1980.
- 10 Яковлев М. І. Композиція. Геометричні аспекти художнього формотворення. – К., 2006.

Інформаційні ресурси

<http://www.youtube.com/>

<https://uk.wikipedia.org/>

5 Словник термінів та важливі поняття з композиційної організації форми

Антропометрія (від грец. antropos — людина, metron — міра) — один з основних методів дослідження в антропології, що полягає у вимірюваннях різних частин тіла людини.

Виразність форми — відповідність зовнішнього вигляду призначенню і конструкції виробу, здатність форми створювати особливий емоційний настрій у людини, що відповідає типовій ситуації використання даного виробу.

Гармонія (від грец. harmonia — зв'язок, стрункість цілого, узгодженість частин) — співрозмірність елементів, скоординованість форми частин виробу, узгодженість їхніх пластичних, кольорових і композиційних характеристик, загальна композиційна організація, що забезпечують досягнення цілісності виробу як об'єкта естетичного сприймання і оцінювання.

Гармонія кольорів — сполучування кольорів з урахуванням усіх їхніх основних характеристик: кольорового тону, насиченості, форми і розмірів кольорових площин, їхнього взаєморозміщення в просторі.

Декоративність (від лат. decor — прикрашаю) — властивість виробу, пов'язана з особливостями конфігурації його форми, силуету, а також кольору, фактури і текстури матеріалів, що сприяє підвищенню естетичного рівня предметно-просторового середовища, в якому він перебуває.

Дизайн — комплексна науково-практична діяльність з формування гармонічного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини і розроблення об'єктів матеріальної культури; самостійний вид художньої діяльності, внаслідок якої проектується об'єкт виробництва з певними естетичними властивостями.

Дизайн-маркетинг — дизайнерське розроблення виробів, коли їхні дизайнові характеристики розглядають як основний чинник просування на ринку.

Дизайн-маркетингове оцінювання — вид оцінювання продукції, коли її дизайнові та ринкові характеристики розглядають як комплекс взаємозалежних показників.

Дизайн-маркетингові характеристики — властивості об'єкта дизайну, що відображають у сукупності та взаємозалежності рівень його споживчих якостей та можливості просування на ринку.

Дизайн-програма — директивний адресний документ (з визначенням ресурсів, виконавців і термінів) щодо системного проектування комплексів складного обладнання і загальної естетичної організації виробничого середовища.

Дизайн реклами — дизайнерське проектування, спрямоване на створення рекламної продукції, формування рекламних стратегій.

Ергатична система — система «людина — техніка — середовище», в якій людина є провідним функційним складником.

Ергономіка — наука, яка вивчає діяльність людини або групи людей за умов сучасного виробництва, побуту, дозвілля з метою оптимізації знарядь праці, побутових товарів, умов праці тощо.

Естетична цінність — відповідність окремого предмета або всього предметного середовища естетичним уявленням людей.

Естетичність виробу — показник якості товару, що відображає його художню виразність, раціональність форми, цілісність композиції, досконалість виробничого виконання.

Зовнішній вигляд — візуально сприйнята форма виробу. Зовнішній вигляд є єдиним джерелом естетичної оцінки виробу в процесі його сприйняття.

Комбінаторика — метод формоутворення, який ґрунтується на використанні варіантної зміни просторових структур задля досягнення необхідних експлуатаційних характеристик, гармонічної цілісності форми виробу, що підлягає розробленню.

Композиція (від лат. compositio — складаю, складаю) — матеріально-просторове рішення виробу, процес гармонізації його форми, коли визначаються і доводяться до єдності всі характеристики форми: розміри, пропорції, ритмічна структура, фактура, колір та ін.

Компонування (від лат. compono — складаю) — процес пошуку найліпшого розміщення різних елементів виробу стосовно один одного.

Образ (у дизайні) — уявлення, що постає у свідомості людини в процесі формування задуму дизайнерського вирішення, через яке виникає усвідомлення художньої цінності об'єкта дизайну.

Об'єкт дизайну — предметно-просторове середовище і його елементи, що підлягають впливу дизайну.

Оцінювання дизайн-маркетингове — вид оцінювання продукції, коли її дизайнві та ринкові характеристики визначають як комплекс взаємозалежних показників.

Пластика — характеристика естетичності, що визначає красу взаємних переходів, об'ємів та обрисів, плавність і гнучкість елементів форми, упорядкованість графічних та зображальних елементів, колорит, декоративність, взаємозв'язок кольорових сполучень і використання декоративних властивостей матеріалів.

Предмет дизайну — дизайнві характеристики об'єкта дизайну.

Раціональність організації форми — характеристика естетичності, яка визначає міру відображення формою і конструктивним вирішенням продукції її головного призначення, функціональних показників, принципу дії та особливостей виготовлення.

Середовище життєдіяльності людини — сукупність предметів, процесів, природних та техногенних чинників, які визначають умови життєдіяльності людини.

Система «людина — техніка — середовище» — система, що містить складники, котрі взаємодіють: людину, технічні засоби діяльності і середовище, в якому реалізується діяльність людини.

Стайлинг — дизайнерське розроблення зовнішнього вигляду виробу, яке не пов'язане зі зміною його функцій і не зачіпає його технічних або експлуатаційних характеристик.

Тектонічність — характеристика конструкції та матеріалів, які становлять матеріальну структуру виробу.

Технічна естетика — галузь наукових знань, яка вивчає соціально-культурні, технічні та естетичні проблеми формування гармонічного предметного середовища для забезпечення найліпших умов праці, побуту та відпочинку людей.

Форма (від лат. forma — форма, вид, спосіб) — просторова побудова виробу як системи матеріальних відношень точок, ліній, граней, кутів, поверхонь, фігур, об'ємів, що мають певний розмір.

Художнє конструювання — творча проектна діяльність, спрямована на приведення до одної системи функціональних і композиційних зв'язків предметних комплексів і окремих виробів, їхніх естетичних і експлуатаційних характеристик із метою вдосконалення навколишнього предметного середовища.

Художньо-інформаційна виразність — рівень виявлення у зовнішній формі споживчої суті та призначення виробу, відповідність товару стилю та моді.

Художня виразність — сукупність властивостей, які дають можливість відрізнити товар від багатьох подібних за зовнішньою формою.

Цілісність композиції — показник якості, що визначає міру гармонічності поєднання сукупності таких властивостей виробу як об'ємно-просторова структура, її масштабна і пропорційна організованість, тектонічність, пластичність.

Самостійна робота № 1

Тема: Особливості формоутворюючих елементів об'єкту дизайну та їх вплив на композиційну організацію форми.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Кожен рукотворний предмет, залежно від своєї конструкції та форми, набуває певних композиційних властивостей. Композиція (від лат. compositio - складання, створення) - це побудова цілісного витвору, всі складові якого гармонійно узгоджуються її основними формоутворюючими засобами є:

- об'ємно-просторова структура і тектоніка предмета;
- властиві об'єкта, масштаб, пропорції, ритм і метр;
- контраст або нюанс формоутворення;
- симетрія чи асиметрія побудови, організації або оздоблення предмета;
- колорит об'єкта, загалом, та його окремих частин, зокрема;
- фактура і текстура матеріалу, з якого виготовлено предмет. Об'ємно-просторовою структурою композиції називається естетично-осмислена взаємозалежність форми об'єкта від його внутрішньої будови та зовнішнього предметного оточення. Вона укладається на засадах внутрішньої та зовнішньої гармонійності, котрі мають бути притаманні рукотворній - штучній, формі.

Тектоніка (від грец. тектоніка - будівельна справа) форми - це конструктивна особливість предмета, яка проявляється у співвідношенні її частин, пропорціях тощо. Наприклад, спортивний автомобіль та вантажівка є досить відмінними за тектонікою транспортними засобами. Своєрідність їх форми і конструкції обумовлюється різним функціональним призначенням. Масштабність (від нім. maB - міра, розмір та stab - палиця) форми є показником величини предмета відносно якогось еталону. В дизайні еталоном, з яким вона співвідноситься виступають розміри людського тіла. Пропорційність (від лат. proportio - співвідношення, розмірність) форми - це характеристика співвідношення частин цілого між собою. Вона є ознакою їх узгодженого, розмірного поєднання.

Метричність (від грец. метрон - міра) композиції є властивістю рівномірного чергування в ній однакових елементів через однакові інтервали. Вона притаманна, наприклад, вагонам електропоїздів або ж низці намиста з перлів.

Ритмічність (від грец. ритмос - узгодженість, розмірність) композиції є властивістю рівномірного чергування в ній окремих частин, котрі розмі-

щуються з неоднаковим інтервалом. Так розміщується, наприклад, гілля у сосни, місцеположення якого обумовлене прискоренням чи уповільненням росту дерева в залежності від погодно-кліматичних чинників. Ритмічний ряд у дизайні найчастіше використовується при потребі вираження динамізму форми чи імітування цього процесу.

Симетричність (від грец. симетрія - розмірність) композиції є розміщенням частин предмета на площині чи у просторі, коли одна його половина є ніби дзеркальним відображенням іншої. У залежності від наявності цієї ознаки в організації предмета чи їх групи в дизайні розрізняють симетричну та асиметричну композицію. Перша, як композиційний засіб, найчастіше застосовується, наприклад, при художньому оформленні ділового інтер'єру (офісу, торговельної зали, зали ресторану тощо). Обумовлюється це своєрідністю психологічного сприйняття людиною такого групування елементів об'єкта. Подібне композиційне рішення навіює думку про спокій, силу, міцність, чіткість, парадність, офіційність предмета чи обстановки. Особливо у випадку абсолютної симетричності, коли в основу композиції покладено дві взаємно перпендикулярні осі симетрії.

Асиметрія привносить в інтер'єр свободу, динамізм, що робить його більш складним і цікавим. Асиметричність (від грец. асиметрія - невідповідність) композиції є довільним розміщенням елементів об'єкта на площині чи у просторі, коли симетрія порушена або відсутня. Такий принцип побудови, наприклад, інтер'єру дає можливість вільно варіювати різноманітні функціональні зони в приміщенні, тобто місця для різних робочих операцій - відпочинку, праці, дозвілля. Тому його найчастіше використовують при художньому оформленні житлового інтер'єру.

Окрім пластичних характеристик об'єкта важливу роль у формотворчому прогресі відіграють фізичні властивості поверхні предмета - фактура матеріалу, його текстура тощо.

Фактурою (від лат. *factura* - оброблення, побудова) називаються особливості побудови та оздоблення поверхні будь-якого предмета. Іншими словами, це зовнішні властивості його поверхні. Вона буває гладенькою, шорсткою, глянцевою, матовою; хвилястою, ребристою або зернистою і тому подібне. У дизайні фактура матеріалу виступає важливим засобом художньої виразності його композиції. Наприклад, у дизайні одягу під фактурою тканини розуміється характер побудови її поверхні, а текстурою - саме переплетення ниток (полотняне, саржеве, атласне тощо).

Текстура (від лат. *textura* - тканина, зв'язок, будова) - це внутрішня структура матеріалу, з якого виготовлено предмет. Виготовлені з дерева та металу предмети суттєво відмінні за текстурою, це обумовлює їх різну міцність, художньо-естетичну виразність тощо.

Художньо-естетичними засобами композиції виступають колорит, контраст або нюанс у поєднанні його різних елементів.

Контраст (від франц. *contraste* - протилежність) є підкресленням відмінності в їх формі, розмірі, масі, фактурі, кольорі. Так тендітність весняної квітки, що проросла на шорсткій поверхні масивного старого пенька,

покритого злежалим снігом, привертає мимовільно увагу через різко окреслену протилежність цих предметів. Контрастною за фактурою є композиція костюма, котрий складається з атласної блузи, твідової спідниці й піджака. Вона теж викликає до нього мимовільний інтерес і спонукає його розглядати.

Нюансом(від франц. nuance - відтінок) називається ледь помітна відмінність у складових предмета або їх групи. Ним може бути, наприклад, незначна розбіжність у формі чи кольорі.

У залежності від фізично-механічних властивостей форми предмета, а саме характеру місцеположення та руху у просторі, в дизайні розрізняється статична і динамічна, об'ємно-просторова та площинна композиція.

Статичністю, наприклад, наділена композиція житлового інтер'єру, а транспортному засобові властива динамічність композиції. Тобто, статичність(від грец. статика - вчення про вагу) форми та композиції предмета - це його властивість не змінювати своє місцеположення в просторі, а динамічність(від грец. динамікос - сильний) є ознакою зміни його локалізації у просторі, руху, переміщення.

Об'ємно-просторовою називається композиція, елементи якої розміщені об'ємно, тобто знаходяться у трьохвимірному просторі. А композиція, складові котрої групуються відносно площини, є площинною або фронтальною(від франц. frontal - лобовий). Наприклад, існує два різновиди композиції квітів - віялоподібні, які розглядаються спереду, та округлі, які можна роздивлятися зусіх сторін. Об'ємно-просторовий та фронтальний прийоми аранжування квіткових композицій дозволяють неоднаково розміщувати їх в інтер'єрі. Односторонні букети можна поставити на певному фоні (стіни чи меблів). Вони укладаються як на засадах симетрії, так і за принципом асиметричності композиції. А округлі необхідно розміщувати в центрі приміщення, на середині столу тощо. Принцип їх формоутворення - відносна симетричність. Це справляє неоднакове естетичне враження на глядача.

Формування композиції є справою копіткою і творчою, що вимагає від дизайнера поєднання його знань та інтуїції, фантазії і тверезого розрахунку. Композиція укладається за певними правилами. Щоб реалізувати ідею пластичного й сюжетного задуму, потрібно дотримуватись основних принципів побудови композиції.

- Передусім потрібно обрати центр композиції. Для цього спочатку здійснюється групування її елементів за однорідними ознаками (формою, функціями, фактурою, кольором) і виявляється найбільш важлива для реалізації задуму однорідність. Саме вона відіграватиме роль центру композиції, який слід підкреслити, виділити, підпорядкувавши йому інші елементи.

- Слід обрати контрастний чи нюансний головний акцент композиції. Контраст створюватиме в ній напруженість, робитиме її виразнішою, а нюанс надаватиме композиції спокою, ліричності, м'якості.

- Групування елементів у композиції вимагає дотримання певного порядку - структури композиції. У ній не повинно бути нічого зайвого, щоб посилити її естетичну виразність і не розсіювати увагу людини. Елементи об'єднуються в групи по два-три предмети чи деталі за однаковою формою, кольором, матеріалом, функцією тощо. Наприклад, щоб виділити зону відпочинку в однокімнатній квартирі, поряд розміщують софу і два крісла або два крісла та журнальний столик. Групування здійснюється із врахуванням субординації елементів, тобто їх підпорядкування відносно головних частин. Останні необхідно розташувати так, щоб направити перший погляд людини саме на них, і тільки потім на другорядні деталі. Це досягається різними способами: розміщенням головного елемента на передньому плані композиції; його фронтальним розташуванням, на відміну від інших деталей, що знаходяться упівоберта до глядача, тощо. Групи елементів необхідно виділяти одна від одної значними проміжками вільного простору, щоб вони виділялися і не втрачали естетичної принадності.
- У композиції слід дотримуватись оптичної рівноваги усіх її елементів. Так важкі, темні, великі форми мають знаходитись нижче легких, світлих і невеликих. А великі предмети слід розміщувати ближче до глядача, ніж невеликі за розмірами. Укладена на таких засадах композиція матиме гармонійну будову. Вона буде приємною для людини, котра її розглядатиме, використовує чи перебуває у ній.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронев, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину

Самостійна робота № 2

Тема: Відтворення стилізованого зображення природної форми через декілька різновидів крапки.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Стилізація:

Перший тип стилізації дуже подібний до стилізації в літературі. Це цілеспрямована подібність до певних стилістичних особливостей того чи іншого стилю або напрямку в мистецтві. Данна стилізація не є копіюванням чужого стилю. Це є вивчення основних стилістичних особливостей цього стилю і впровадження їх в своїх роботах після внутрішнього аналізу і трансформації.

Інший тип стилізації - це спрощення і декоратизування форми. Цей тип є ближчий нам на данному етапі вивчення композиції. Тут варто вивчати саму форму: об'єднувати її або розкладати на складові, спрощувати або навпаки декоратизувати, добавляти фактур або локальних тональностей.

На данній композиції *Пабло Пікассо* ми бачимо дуже цікаве вирішення проблем чорно-білого натюрморту. Тут ми бачимо спрощення форми в деяких елементах і сильну декоратизацію в інших.

Дуже багато натюрмортів було виконано способом колажа. Першим його почав використовувати *Жорж Брак*. Колажний метод вже сам по собі

спрощує форму і дає багато можливостей показати фактуру предметів. На данному натюрморті ми бачимо дуже активну темну пляму, яка тримає низ композиції, дві менш активні, але фактурні плями, ритми яких йдуть від центру і найбільш активну по фактурі, але найменшу по формі пляму з фактурою шрифту. Все це підтримано лініями і крапками.

Пабло Пікассо піддивився у *Брака* техніку колажа, але використовував її просто геніально. Він працював з різними елементами, навіть з об'ємними. Ритмічно в цій композиції переважає вертикальний рух. Його тримає важка чорна пляма справа і менші плями по центру. Гітара (пляма найскладнішої на данній композиції форма) теж розташована вертикально. Дуже активний і несподіваний рух діагональної плями, з шрифтовою фактурою. І тільки вертикальний прямокутник зліва, трохи підтримує її рух вліво. Це створює напруження і додає композиції яскравості. А невеличкі діагональні скоси двох маленьких світлих плям завершують всю композицію і врівноважують всі рухи.

Ще один натюрморт *Пабло Пікассо*. Тут можна прослідкувати цікаву стилізацію предметів. Розміщення предметів центрове, але мінімальна гра з кутами по вертикалі не дає нам вважати цю композицію нудною, або простою.

До теми стилізації цікавими ілюстраціями будуть роботи *Хоана Міро* (*Joan Miró*), дивовижно світлого і цікавого художника. В одній книжці Кундери я прочитала, що в роботах Міро є "відчуття щастя". Мені здається це зауваження дуже влучним. При цьому він створює це відчуття дуже своєрідними формами плям і ліній. Дивне поєднання розмірів і ритмів створюють навіть в простому натюрморті абсолютно фантасмагоричний світ поєднань і настроїв. Візуально крапку, як самостійний об'єкт легко прослідкувати в роботах Жоана Міро (*Joan Miró*). Він дуже конкретно відділяє крапку від плями. В його роботах характеристики крапки звучать в повну силу. Ми навіть можемо прослідкувати той момент, коли крапка збільшується і стає плямою.

На цій роботі Міро ми бачимо скупчення крапок. Їх сила значно збільшується і навіть здатна врівноважити композицію з настільки важких фігур.

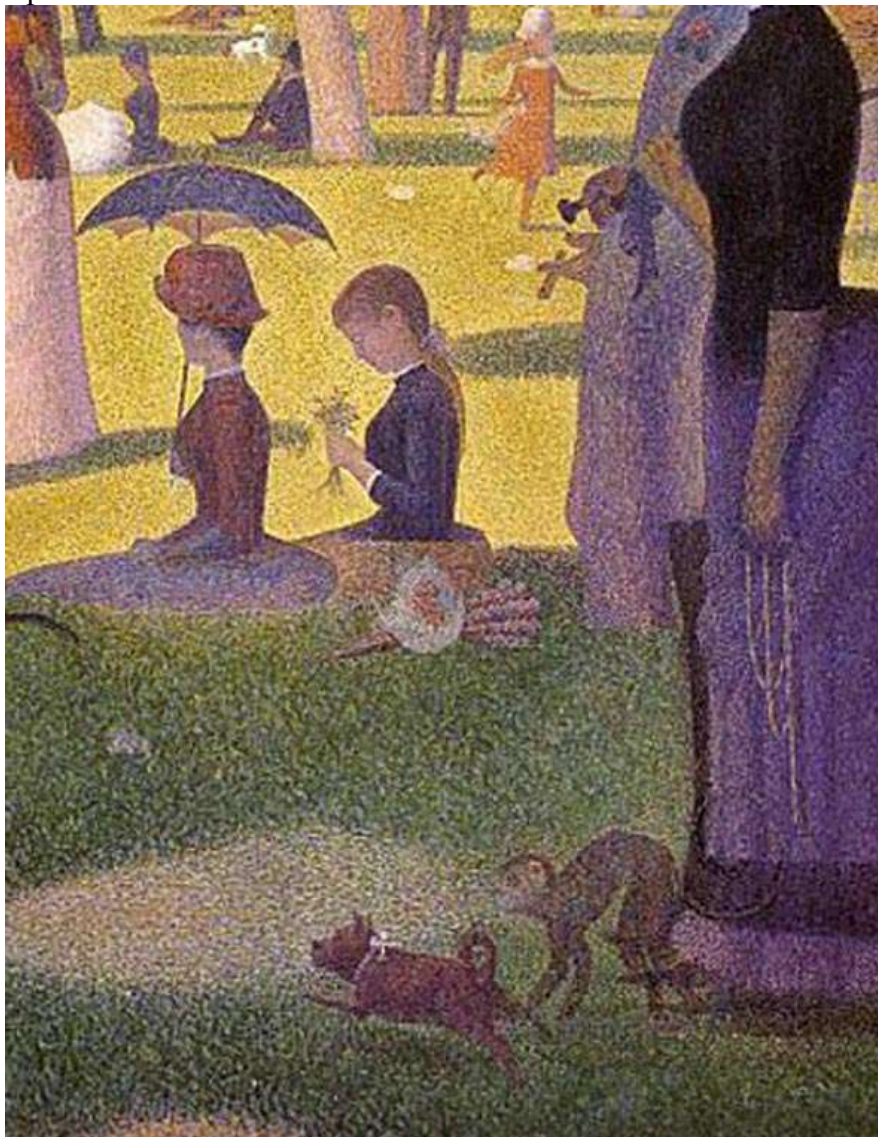
В цій роботі Кандинського крапки збагачують складну форму. Художник залишає для крапки багато самостійного простору і тому її звучання досить авторитетне.

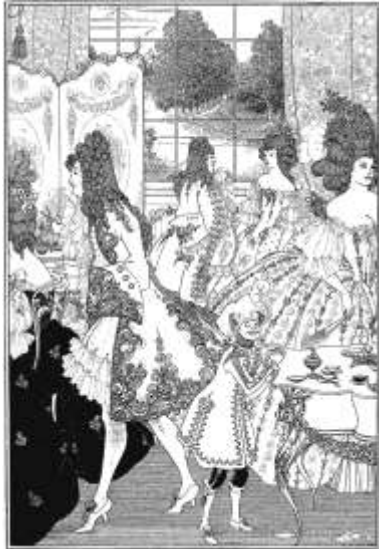
Взагалі не залишає простору для крапки Жорж-П'єр Сьора (Georges Seurat). В такому стані крапка перестає існувати самостійно і стає просто частиною форми. Можна додати, що крапка в творчості Сьора грає дуже велику роль. Саме на характеристиках крапки, як першого елементу побудоване все мистецтво пуанталізму. Пуанталізм - художній прийом, в якому крапка будує всі форми. Завдяки кольору крапки автор передає просторовість і рух повітря, а також має змогу максимально різноманітиту кольорову палітру.

Фрагмент:

В роботах Обрі Бердслея (Aubrey Vincent Beardsley) крапка є частиною орнаменту. Також скупчення крапок в цьому випадку відповідає за градацію тону.

Фрагмент:

Крапку можна вважати початком всіх видів форм в композиції, якщо сприймати її, як початок твору. Крапка, як перший дотик олівця до рисунку, різця до скульптури, пензля до полотна і т.д. В. Кандинський говорить, що крапка «запліднює площину».

«Точка – это результат первого столкновения [художественного] орудия с материальной плоскостью, с грунтом. Такой основной плоскостью могут являться бумага, дерево, холст, штукатурка, металл и т.д. Орудием

может быть карандаш, резец, кисть, игла и т.д. В этом столкновении основная плоскость оплодотворяется.»

В. Кандінський

Крапку, як першоелемент непогано ілюструє піксель. Піксель може стати частиною любої форми, а може стати основним елементом в піксельній графіці. При збільшенні жі піксельної графіки, або при розгляданні її без контексту піксель може стати прямою квадратної форми.

Крапка, як самостійний елемент:

Крапка не обов'язково повинна сприйматися тільки як «сперматозоїд» для початку життя композиції. Вона може бути самостійним елементом композиції і мати свої індивідуальні якості, як повноцінний елемент.

Розміри крапки:

Говорити про крапку, як про самостійний елемент можна лише розуміючи її розмір. Інакше крапка може стати прямою і отримати інші характеристики. Було би дивно вичисляти конкретні величини або формули для мінімального і максимального розміру крапки. В абстрактному світі ми можемо оперувати лише співвідношенням величин.

Тому ми мусимо співвідносити розміри крапки з розмірами площини, на якій вона знаходиться і з розмірами інших елементів поряд з нею. Ці співвідношення проводяться інтуїтивно. Коли крапка втрачає свої властивості і набуває нових вона перестає бути крапкою.

Властивості крапки:

- Крапка - максимально стиснута форма.
- Крапка сфокусована всередину себе.

Таким чином її динамізм є чисто внутрішнім і направлений всередину себе. По статичності крапку можна віднести до групи максимально статичних форм. Навіть якщо її форма є круглою, крапка більш статична, ніж коло.

-Крапка може бути довільної форми, але форма мінімально впливає на її властивості. Якщо, наприклад, від форми лінії або плями їх характер дуже сильно змінюється, то крапка має такі сильні властивості і такий мінімальний розмір, що вона піддає їх лише невеличким корективам.

- Крапка сприймається людським оком майже ментально. Тому можна сказати, що вона найбільш лаконічна часова одиниця композиції.

Кількість:

Характеристики крапки дуже сильно посилюються від її кількості. Наприклад дві крапки будуть не лише додавати свої характеристики, а нести свої характеристики окремо плюс сумму характеристик. Чим крапок більше, тим більшим буде їх вплив.

Ритм:

Поняття ритму я буду розглядати пізніше, але можна сказати, що крапка є дуже важливою частиною ритму.

Крапка і фактура:

Фактурою називають взаємозв'язок елементів між собою і між площиною. Крапка може стати частиною фактури. При цьому вона може знаходитися в

рапорті (рапорт-повторення елементів з однаковим ритмом), так і в хаотичному русі.

Крапка і графічні техніки:

Важливим елементом багатьох станкових графічних технік є крапка. Це офорт, літографія, ліногравюра, дереворит, шовкографія. Вигляд крапки залежить від техніки. Більш конкретний опис технік і характеристики елементів можна буде знайти під тегом "станкові графічні техніки".

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиції та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину

Самостійна робота № 3

Тема: Конструктивна формалізація природної форми за допомогою ліній.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми допомагають створювати стилізацію?

Лінія була дуже важливим засобом вираження для німецького художника **Ханса Хартунга** (*Hans Hartung*). В його роботах ми бачимо неймовірно драматичні і різноманітні лінії. Вони створюють абсолютно настроєві і самодостатні композиції. Хартунг був представником такого напрямку абстракціонізму, як "*ташизм*", який був популярний в 1650-

60 роках. Ташисти проповідували максимальну емоційність і експресивність в формах, лініях і навіть в способі нанесення їх на площину.

Ціну виразності лінії добре знають і вивчають на Сході. Каліграфічне мистецтво в Японії і Китаї досягнуло глибин розуміння форми і суті лінії. Лінія - це шлях. І в цьому випадку сам процес створення лінії - є процесом пізнання шляху. Це робота сучасного японського каліграфа **Фурутані Соін**.

Хотілося б звернути увагу на лінії саме в цій роботі **В. Кандінського**. Ми можемо побачити тут всі основні види ліній: пряму, ламану і криву. Ми бачимо лінії, намальовані з натиском і лінії абсолютно незмінної товщини. Організація площини в данному випадку просто геніальна. Дуже важко досягнути такої гармонії з такими різноманітними художніми засобами, але Кандінському це вдається. Зверніть увагу, скільки композиційних

підпорядкувань в цій роботі: є лінії, які формують рух, є лінії, які є частиною абстрактних груп, є лінії, які створюють ритм, є лінії, які працюють контуром.

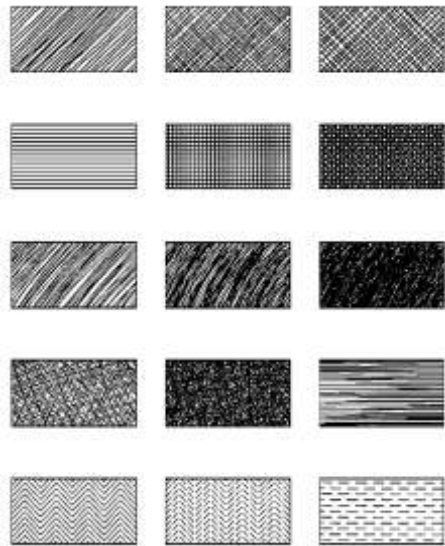
Пабло Пікассо (*Pablo Picasso*) володів лінією просто віртуозно. На данному офорті "Три голови" ми можемо побачити, як Пікассо робить з лінії тон. Світло, напівтінь і тінь. Лінія, як частина штриховки використовується у всіх видах графіки.

Ще один офорт Пікассо, як взірець геніального лінійного малюнку.

Приклади штриховки в графічних техніках.

Поява лінії:

Лінія появляється з крапки, але при прикладенні до неї зовнішньої сили. Тобто лінія-це слід зміщення крапки і є елементом похідним. При цьому прикладення зовнішньої сили може бути різноманітним. Саме тому різноманітність ліній безкінечна.

Основні характеристики лінії:

- **Лінія є безкінечна по своїй суті.** При цьому лінія може мати початок і кінець, або лише початок, або лише кінець. Це залежить від прикладення до неї сили або від обмеження її зовнішніми елементами. При цьому суть лінії не міняється - вона зберігає потенціал безкінечності.
- **Лінія має безкінечний потенціал руху.** Це приводить нас до наступної важливої характеристики лінії. Лінія-є максимально динамічним елементом.
- Кожен вид лінії може мати свої характеристики, які можуть зменшити або збільшити динамізм лінії, але не можуть його знищити.
- **До характеристик лінії належить напрямок і напруга.** Вони міняються в залежності від характеру лінії.

Пряма лінія:

Пряма лінія є простою тінню від руху крапки при прикладенні до неї однієї сили. Можна сказати, що напруга всередині цієї лінії максимальна. Тому всі прямі лінії можна назвати найкоротшою формою потенціального руху. По напрямку прямої лінії можна поділити на вертикаль, горизонталь і вертикаль.

Горизонталь:

Горизонталь сприймається людським оком зліва направо. Горизонталь також сприймається як основа. Тому вона є найменш динамічною прямою лінією.

Вертикаль:

Вертикаль - це протилежність горизонталі. Людським оком сприймається знизу вверху і на відміну від горизонталі асоціюється з висотою. Рух вверху є сильніший, ніж рух по горизонталі, тому вертикаль є більш динамічною, ніж горизонталь.

Діагональ:

Діагональ відхиляється під кутом і від горизонталі, і від вертикалі. При цьому вона тяготеє до них обох. В залежності від кута діагоналі і від того, до горизонталі чи до вертикалі вона ближча, в ній посилюються якості першої або другої. Діагональ сприймається зліва вверх.

Непрямі лінії:

Непрямі лінії бувають двох типів: **ламани лінії і криві лінії**. Для створення непрямої лінії треба прикласти як **мінімум дві сили**. При цьому сили можуть бути прикладені одночасно і по черзі.

Ламані лінії:

Ламані лінії виникають після прикладення до крапки мінімум двох сил по черзі.

Криві лінії:

Криві лінії виникають в результаті прикладення до крапки мінімум двох сил **одночасно**.

Характеристики ламаних ліній:

Ламані лінії створені прямими лініями, просто прикладення сил йде в різних напрямках. Тому характеристики прямих ліній будуть залежати від кількості сил, від різноманітності напрямків.

Характеристики кривих ліній:

Характеристики кривих ліній будуть залежати від інтенсивності і співвідношенні сил, які одночасно впливають на лінію. Оскільки сил мінімум дві, то їх треба сприймати в співвідношенні і розглядати, яка з сил сильніша. Проста крива лінія походить від прямої на яку силу приклали збоку. Її вигнутість буде залежати від інтенсивності цієї сили.

Ліризм і драматизм:

Василь Кандінський вводить в характеристику прямих ліній поняття ліризм, а в характеристику кривих ліній поняття драматизм. Я досить довго не була переконана, що це правда, тому що пряма лінія має для мене більше драматизму, ніж, наприклад хвиляста, але менше, ніж ламана. З другого боку на характер непрямої лінії дуже сильно впливають різні фактури, матеріали і характер прикладення сил. Я багато експериментувавши з різними лініями я можу сказати, що пряма лінія має **сильнішу** внутрішню напругу, але **слабший** зовнішній характер. Непряма ж лінія має **слабшу** напругу всередині але **сильніший** характер зовні. Тобто я можу сказати, що **пряма**

лірична ззовні, але драматична всередині, а непряма драматична ззовні, але лірична всередині.

Натиск:

Натиск - є важливою характеристикою для лінії. Нажим - це послаблення або посилення прикладеної сили. При цьому міняти натиск, можна плавно, а можна по черзі посилюючи і послаблюючи.

Час:

Час в лінії грає дуже важливу роль, тому що лінія не може сприймати за такий короткий проміжок, як крапка. Крива лінія потребує більше часу, ніж пряма.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину

Самостійна робота № 4

Тема: Перехід форми у пляму, силует.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні правила переходу у пляму?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину

Пляма - це заповнена форма.

Пляма з'являється шляхом ущільнення ліній в формі. Напряга плями виникає з середини, тому що лінії ущільнюються з центру. Згадавши, що лінія з'являється з крапки, ми отримуємо схему появи елементів композиції: крапка-лінія-пляма. Таким чином пляма - є третім елементом композиції, який з'являється з лінії, а лінія з'являється з крапки.

Загальні характеристики плями:

Основна загальна характеристика будь-якої плями походить від ствердження, що пляма є заповненою формою. Саме ця заповненість раніше нам не зустрічалася. Лінія має потенціал безкінечного руху, тому що вона не утворила заповнену форму, тобто до кінця не матеріалізувалася. Пляма - є матеріалізованою, тому її основною характеристикою є статичність. Пляма замкнута сама в собі.

Всі інші характеристики плями залежать від її форми і будуть розглянуті нижче, на прикладі основних форм.

КОЛО, СТВОРЕНЕ УЩІЛЬНЕННЯМ
ЛІНІЙ

Основні форми плям:

Пляма може мати безкінечну варіацію форм. Але все ж таки ми можемо поділити форми плями на три основні види: це квадратні форми, круглі і трикутні.

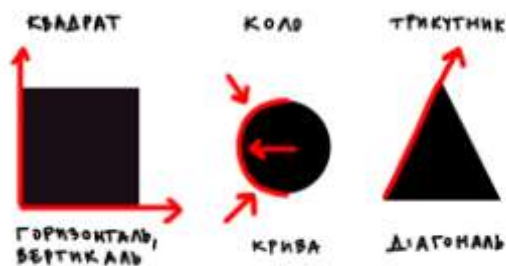
Квадратні форми плям:

Квадратними плямами в композиції називають всі плями, форма яких походить від горизонталі і вертикалі. Це квадрат, прямокутник, хрест, меандр і їх похідні. Всі квадратні плями походять від квадрата і підкоряються йому.

Круглі форми плям:

Круглі плями - це плями гнутих форм, які походять від кривих. Це коло, овал, еліпс, парабола та їх похідні. Всі круглі плями походять від кола і підкоряються йому.

Трикутні плями - це плями, форма яких походить від діагоналей. Це трикутники, ромби, трапеції, зігзаги і їх похідні. Всі трикутні плями походять від трикутника і підкоряється йому.

Квадрат, коло, трикутник:

Таким чином ми маємо повне право розглядати характеристики плям, на прикладі основних форм плям. Це квадрат, коло і трикутник.

Основною квадрату є горизонталь і вертикаль, які пересікаються під кутом 90 градусів.

Характеристики квадрата:

Поскільки горизонталь і вертикаль мають протилежні характеристики руху, то вони нейтралізують один одного і врівноважують. Плюс загальна

характеристика статичності плями і ми отримуємо основну характеристику квадрата:

-Квадрат - є найбільш статичною плямою.

Внутрішня напруга горизонталі і вертикалі є дуже сильною, а зовнішня мінімальною.

- Квадрат є плямою напруженою зсередини, але спокійною ззовні.

Відчуття квадрата:

Для внутрішнього відчуття і розуміння квадрата Іоханес Іттен в своїй системі викладання зі студентами робив вправи на фіксування в свідомості форм з прямими кутами. Для цього студенти рухами створювали ці форми в просторі, а потім такими самими рухами створювали їх на площині. Таким чином в нашій свідомості створюється дуже чітка паралель: квадрат-прямий кут.

Коло:

Основою кола - є крива. На криву діють сили з центру і сили з боків.

Характеристики кола:

Дуже сильна центрова сила, яку стримують бокові сили дає нам внутрішній рух. Коло зберігає свою основну характеристику всіх плям (статичність), але в ньому статичність буде значно менша, ніж в квадраті.

-Коло - є менш статична пляма, ніж квадрат.

-Рух в колі є внутрішнім і проходить по спіралі.

-Коло є плямою напруженою зсередини і ззовні. При цьому ці сили збалансовують одна одну і напруга не є такою сильною, як в інших плямах.

-Напруга в колі є збалансованою.

В. Кандінський про коло:

"Простота і складність кола зумовленна відсутністю кутів. Коло просте, тому що тиск його границь, в порівнянні з прямокутними формами нівельовано - різниця тут не настільки велика. Але він складний, тому що верх невломимо перетікає в ліве, а праве вниз." *В. Кандінський "Круглая форма" (переклад, соррі, мій)*

Вправа:

Зображуючи коло знову і знову, ми не лише покращуємо моторику руки, а і починаємо фіксувати коло в свідомості. Рука рухається по кривій, відчуваючи сильне магнітне поле центру, при цьому лікоть стримує цей рух. Ми відчуваємо напруження в пальцях і лікті, таким чином утворюючи зі своєї руки циркуль.

Трикутник:

Трикутник утворюють діагоналі. При цьому в трикутнику можливе поєднання гострих і тупих кутів.

Кути:

Тупий кут захоплює площину, а гострий кут концентрує площину.

Характеристики трикутника:

Трикутник досить активно співпрацює з площиною. Це відбувається із-за характеристик діагоналей і кутів. Трикутнику притаманні різні варіації довжин сторін і кутів. Тобто площина в трикутнику стискується не по

центру, і не по спіралі, а трохи рухається по напрямку концентрації площини. Це значно поменшує статичність трикутника. Логічно, що якщо трикутник рівносторонній, то його статичність поменшується менше, тому що контрасту довжин сторін в ньому немає.

- Трикутник - є найменш статичною плямою.
- Поменшення статичності трикутника має напрямок.
- Напрямок поменшення статичності буде йти до найгострішого кута трикутника. В випадку рівностороннього трикутника напрямок йде до вершини.
- Напруга трикутника більша зовнішня, ніж внутрішня.

Самостійна робота № 5

Тема: Поєднання різноманітних графічних засобів, включаючи тон і фактуру

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Композиція-це внутрішньо-доцільне підкорення окремих елементів і загальної конструкції конкретній цілі. В цьому поясненні терміну композиції ми маємо чітку структуру взагалі всієї теми і достатньо простору для аналізу і обдумування. По-перше тут вже закладені два основних моменти композиції: вивчення її елементів і вивчення їх конструкцій, тобто характеристик їх взаємодії. Після цього ми отримуємо висновки, які допомагають нам створити «доцільне підкорення», а слово «внутрішнє» звертає нашу увагу на внутрішні характеристики і зміст елементів в їх взаємодії. «Конкретна ціль» допомагає нам зрозуміти широту можливостей композиції. Адже сучасне мистецтво не ставить собі за мету створення лише гармонічних композицій. І навіть можна сказати, що композиція чи не найдіяльніший інструмент для створення будь якого настрою у глядача.

Три кроки вивчення композиції:

Основне, що ми маємо вивчити в композиції - це основні її елементи. Їх необхідно вивчити ізольовано, потім визначити зв'язки між ними, їх взаємодію та взаємний вплив. Із висновків, які ми отримуємо на практиці і в теорії абстрактного простору ми можемо говорити о можливості компоновки

цих елементів. При цьому ми можемо komponувати будь які елементи і конструкції елементів як в абстрактному, так і в реальному просторі.

1. вивчення елементів композиції і їх характеристик ізольовано один від одного

2. вивчення взаємодії елементів композиції

3. аналіз і підкорення елементів конкретній цілі

Абстрактний простір:

Важливою частиною ізольованого вивчення елементів є теорія, інтуїція і відчуття. При співставленні елементів або навіть появи будь якого елемента на форматі мова вже йде про його взаємодію з простором і з іншими елементами. При цьому ми вважаємо наш простір абстрактним. В абстрактному просторі всі характеристики можливі лише в співвідношенні. Неможливо виявити характеристики предмета не порівнявши їх. Це стосується розміра, контрастності, динамчності, статичності і тд.

Фактура та текстура в чому різниця

Фактура и текстура — часто упоминаются в интерьерных описаниях. Оба определения следуют друг за другом или перемешиваются, из-за чего возникает непонимание в чём разница.

Может это слова синонимы?

Разница между этими понятиями есть, хотя она не велика но, чтобы вы понимали и не путались поясним.

Тактильные и визуальные ощущения и как они связаны с текстурой и фактурой

Текстура и фактура связаны с нашим визуальным, и тактильным восприятием, и ощущениями. Визуальное восприятие — это то что мы видим. Тактильное восприятие — то что ощущаем при прикосновении. Есть еще смешанное визуально-тактильное восприятие — это то, что мы видим, не можем потрогать, но помним ощущения от прикосновения. **Фактура** — визуальное и тактильное описание поверхности и способа её обработки. То есть ощущения, которые можем описать когда смотрим, или касаемся поверхности предмета. Визуально — видим поверхность и как мы её описываем: гладкая, ребристая, рельефная. Тактильно — ощущения при прикосновении: шершавая, гладкая, ребристая, колючая. Фактура тактильно и

визуально может отличаться. Например, мы видим поверхность предмета гладкой, а при прикосновении чувствуем рельефность.

Текстура — визуальное и тактильное свойство поверхности предмета, которое передает информацию о внутренней структуре предмета, его материале. То есть по взгляду или прикосновению мы определяем, какой перед нами материал: дерево, металл, стекло, кирпич, бетон, пластик.

Визуальная текстура — мы видим поверхность предмета и понимаем его материал. Тактильная текстура — понимание к какому материалу принадлежит предмет при прикосновении. Текстура и материал, из которого изготовлен предмет может не совпадать. Например, текстура ткани на бумаге, текстура дерева на плитке, текстура стекла в пластике. При совпадении текстуры и материала мы скажем — естественная текстура. Предметы, которые изготовлены из одного материала, для того чтобы вызвать визуальное или тактильное восприятие другого материала, называются — имитации. Пример, обои имитация кирпича (задняя стена) и обои имитация крашеной доски (боковые стены):

Исключения

Есть отдельное цветовое восприятие, которое относится одновременно к цвету, точнее к оттенку и к фактуре — это матовые, и глянцевые оттенки, или фактуры. Мы говорим: имеет матовый оттенок или имеет глянцевый оттенок потому что, свойство оттенку придаёт именно фактура поверхности. Окрашенная поверхность с лёгкой шершавостью, придаст матовый оттенок, сглаженная глянцевый. Например, лак для дерева — матовый лак создает едва ощутимое шершавое покрытие, глянцевые лаки сглаживают поверхность образуя глянцевый оттенок. Чаще употребляется выражение «оттенок» — матовый оттенок, глянцевый оттенок, чем фактура.

Особенности

Температурное восприятие текстур – может быть холодным или тёплым. Так, стекло, металлы – холодные текстуры. Дерево – тёплая текстура. Камень может отнестись как к теплоте, так и холодному в зависимости от цвета. Температурные восприятия текстур могут усиливаться или ослабляться цветом. Описание текстур может быть обще-техническим, уточнённо-техническим, характеризующим или творческим: дерево — древесина бука; кожа — кожа крокодила; бумага — старая газета. Нет чётких правил текстурного описания. Названия присваивают для понимания вида текстуры и возможных ассоциаций, которые разовьют идеи применения, и сочетания в дизайне интерьера.

Обои BN International. Коллекция Riviera

Когда говорят фактура дерева — подразумевая внешний вид похожий на дерево – это ошибка. При употреблении фразы «фактура дерева» как тактильное ощущение — это верно. Разница между фактурой и текстурой в интерьерном дизайне нужна для понимания эффектов производимых элементами дизайна.

Текстура и фактура добавляю интерьеру те свойства, которые не передаёт фотография. Они могут как обогатить интерьер, так и усложнить его.

При интернет покупках тактильные ощущения передать невозможно, но они порой, производят больший эффект чем визуальные.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.

- 4 Костенко Т. В. Основи композиції та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Самостійна робота № 6

Тема: Закономірності композиційного формоутворення.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Масштабність - композиційний засіб, який виражає співрозмірність або відносну відповідність, яка сприймає людину, різних форм архітектурного витвору до розмірів людини. Поняття масштабності не може бути замінено уявою про розмір будинку. Різні за величиною будівлі можуть мати різний масштаб: мала будівля – крупний масштаб, а велика – дрібний. Значна кількість членувань високої будівлі підсилює враження великої величини цієї будівлі, але подрібнює його масштаб. Із двох рівних за величиною будівель вищою здається та, у якої більше членувань. Чим менше цих членувань, тим будівля буде здаватися нижчою, але крупнішою за масштабом.

Щоб краще виразити масштаб виразу необхідно дотримуватися масштабних закономірностей побудови його форми. До масштабних закономірностей відносяться різні форми масштабних зв'язків:

- 1) відношення елементів до цілого та один до одного;
- 2) відношення елемента до матеріально-предметного середовища, або предметного;
- 3) відношення розмірів і масштабу до людини.

Симетрія й асиметрія, статистичність і динамічність. Систематичною є фігура, яка складається із різних частин, які розміщені належним чином один відносно одного.

Три основних види симетрії:

- дзеркальна – ґрунтується на рівності двох частин фігури, розміщених як предмет і його відображенням в дзеркалі. Приклад: якщо у вертикальній

площині розрізати навпіл автомашину, то права частина її кузова дзеркально відповідатиме лівій.

- осьова – обумовлена конгруентністю (рівністю) і досягається обертанням фігури відносно осі симетрії (освітлювальна арматура, пральні машини та ін.)

- гвинтова – досягається в результаті обертового руху лінії або площини навколо нерухомої осі з постійною кутовою швидкістю є одночасним поступовим рухом вздовж осі (в деталях машин, верстатів, пароплавів).

Асиметрія – побудова композиції, коли її елементи не врівноважені щодо центра. Симетрія характерна для статичних форм, асиметрія – для динамічних.

Статичність – стан якого, врівноваженості форми. Статичні предмети мають явний центр, вісь навколо якої орган. форма (холодильники, пральні машини та ін.)

Динамічність – зорове сприйняття руху форми (чотиригранна піраміда). Жива природа: олень-легкий, стрункий, ведмідь-сильний, войовничий.

Метричні та ритмічні ряди повторності. Метричний лад (метр) – визначається функціональними особливостями предметів: структура внутрішнього простору громадського транспорту, яка складається із однакових рядів мість для пасажирів.

Метричний ряд є простим видом повторності, якщо він складається із одного елемента і складним, якщо він базується на декількох елементах.

Ритмічний лад (ритм) – рівномірне чергування розмірність, порядок поєднання, ліній об'ємів, площин. Ритм – це рух. Кінь, що скаче, ритмічно відбиває такт, ритмічним є перестук коліс поїзда, ритмом позначена і музика (звуки чергуються в швидкій послідовності).

Ритм буває спокійний і неспокійний, спрямований в один бік, або такий, що сходиться до центру.

Контраст і нюанс. Контраст – різко виражені відмінності між однорідними якостями.

Нюанс – незначні, слабо виражені відмінності, ледь помітний перехід.

Контрастні співвідношення людина помічає відразу і залежно від того, як використано контраст у композиції, він викликає відповідно реакцію сприйняття. (Грубе литво контрастує з полірованою поверхнею, низьке протиставляється високому, горизонтальне – вертикальному, світле – темному, шорстке - гладенькому).

Практична роль контрасту – небезпечні місця пофарбовані в яскраві запобіжні кольори. У техніці нюанс – різноманітна гама найтонших співвідношень матеріалів, пластики, фактури, кольорів тощо.

Ручні годинники бувають круглі або прямокутні, незважаючи на те, що існують сотні найрізноманітніших марок. Проте, придивившись уважніше і можна побачити невеличкі відмінності, які надають своєрідності кожній моделі. Така своєрідність ґрунтується на нюансах форми.

Серед різних факторів, які впливають на форму, композицію, колір предмета особливе місце займає фізіологічна оптика, тобто сприйняття оком ліній, об'ємних форм і кольорів. Ці особливості нюансних та контрастних співвідношень можна легко прослідкувати на прикладах геометричних ілюзій.

Людському зору властиво піддаватися оптичному обману. Наприклад, око людини значно краще оцінює розміри по ширині, ніж по висоті та глибині. Вертикальна протяжність здається довшою рівновеликої горизонтальної.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Самостійна робота № 7

Тема: Трансформація образу графічними засобами.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Процес композиційної діяльності складається з низки послідовних етапів: емоційно-образного сприйняття світу – задуму – творчих пошуків – добору виражальних засобів, технічних прийомів діяльності, що сприяє матеріалізації проектного задуму. Теоретично місце і роль стилізації в

системі художньо-проектної діяльності дизайнера обґрунтовується такими положеннями: – заняття з композиції є провідним чинником, що сприяє розвитку творчих здібностей, уяви, фантазії, асоціативно-образного та проектного мислення; – опанування методами і прийомами композиції передбачає сформованість відповідних знань, умінь і навичок, що є універсальними для всіх видів дизайн-діяльності; – навчання композиції – це шлях до вирішення проблеми формування композиційної грамоти і високого рівня творчості майбутнього дизайнера. Характерними ознаками композиції в дизайні є асоціативність, образність і стилізованість, що досягається у спосіб узагальнення спрощення другорядних якостей і властивостей об'єкта та виявлення його головних особливостей, тобто сконцентрованого вираження зовнішньої схожості, використанням гротеску тощо. Стилізація (франц. *stylisation*, від *style* – стиль) у літературі і мистецтві – цілеспрямоване відтворення чужого стилю як певній естетичній та ідеологічній позиції в новому художньому контексті. Стилізація часто була способом відходу у вигаданий ідеалізований світ. Тому вона є важливим прийомом книжкової графіки, театрального-декоративного мистецтва, мультиплікаційного кіно тощо. Декоративно-прикладне мистецтво та особливо сучасний дизайн часто звертається до методу стилізації, адже завдяки цьому відбувається пошук графічного образу відповідно до матеріалу і технології у творчості дизайнера. У довіднику-словнику з дизайну, термін «стилізація» потрактовано в кількох значеннях: 1) свідоме використання дизайнером ознак того або іншого стилю при проектуванні виробів (часто застосовується в стайлінгу); 2) пряме перенесення найбільш явних візуальних ознак культурного зразка на проектувану річ найчастіше в галузі її декору (пластичного, кольорографічного, фактурного, текстурного); 3) створення підкреслено-декоративної форми шляхом наслідування зовнішнім ознакам природних або створених людиною об'єктів. Основна операція стилізації – це формалізація об'ємно-пластичних, колористичних, графічних мотивів, їх спрощення, узагальнення, організація з метою досягнення бажаного смислового і декоративного враження, стильової виразності.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?

- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Самостійна робота № 8

Тема: Дія законів зорових ілюзій в процесі формоутворення.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони зорових ілюзій?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Досліджуючи певне явище, важливо виявити зміст основних уживаних щодо нього термінів. Слово «ілюзія» походить від латинського «illusion» – обман; викривлене, неадекватне сприйняття дійсності. Поняття «ілюзія» вживається в декількох значеннях: ілюзії, що виникають унаслідок недосконалості органів чуття і притаманні всім людям, називають «оптичними», або «зоровими», – це типові випадки невідповідності зорового сприйняття реальним якостям об’єктів, які спостерігаються. Окрім того, існують ілюзії, обумовлені особливим психічним станом – страхом, зниженням тону психічної діяльності тощо; під ілюзіями розуміють також нездійсненні надії або помилкові уявлення індивіда про ті чи інші соціокультурні явища. Отже, оптична ілюзія – це помилка зорового сприйняття, викликана або фізичними явищами, або неточністю, неадекватністю процесів неусвідомленого «виправлення» зорових образів у мозку людини. За допомогою зорового сприйняття людина отримує значний обсяг інформації про світ з його унікальними законами, що насправді визначають дані, які надалі інтерпретуються нашим мозком. Результат такої інтерпретації ми називаємо реальним світом. Як відомо, за механізмом виникнення оптичні ілюзії поділяють на такі, що виникають внаслідок недосконалості ока як оптичного пристрою, а також такі, за виникнення яких відповідає не лише зоровий апарат, а й окремі центри головного мозку. До зорових ілюзій відносять також не лише систематичні помилки сприйняття, а й вражаючі візуальні ефекти, винайдені людьми. Їх основою є фундаментальні властивості зорових механізмів. Тому більшість класичних ілюзій, які демонструють значні відмінності параметрів видимого образу від фізичних параметрів об’єкта, слід розглядати як прояв таких «недоліків» зорової системи, що у візуальному мистецтві можуть набувати якостей переваг. З-поміж усього розмаїття різних за походженням і дією ілюзій пропонуємо розглянути наперед обрані. Головними критеріями відбору

ілюзій, що становлять для нас інтерес, стали такі, які, на нашу думку, мають перспективу використання у процесах формотворення продукції графічного дизайну. Більшість їх прийнято відносити до так званих «змішаних» ілюзій – особливих зображень, а також різноманітних моделей, розрахованих на ефект використання природних особливостей візуального сприйняття. Здійснимо спробу пов'язати відомі ілюзії із створенням шрифтових зображень. Здійснимо спробу пов'язати відомі ілюзії із створенням шрифтових зображень. Якщо взяти за основу найвідоміші оптико-геометричних ілюзій – можна досягти нового ефекту сприйняття і засвоєння наперед визначеної текстової інформації. У тому, що використання феномену зорових ілюзій впливає на сприйняття і засвоєння текстової інформації, дозволяють переконатися приклади використання ілюзій Ф. Мюллера-Лайера, Болдуїна, М. Понцо, Ф. Зандера, І. Цольнера. Людське око, оцінюючи вертикальні, горизонтальні та діагональні прямолінійні відрізки, видає інформацію щодо їхньої довжини згідно певної корекції мозку. У різних напрямках графічного дизайну досить ефективно можна використовувати явища іррадіації. Саме на таких явищах ґрунтуються приклади використання ілюзії Г. Еббінгауза Ефектом іррадіації пояснюється враження від вигляду поверхонь, створених повздовжніми і поперечними смугами. Поле з поперечним рисунком виглядає меншим за висотою, ніж таке поле з повздовжнім. Хоча зорові механізми людини забезпечують їй можливість упізнавати об'єкти, які розглядаються в різних ракурсах та з різною орієнтацією, людина звикає до умов спостереження, що домінують у повсякденному житті. Внаслідок цієї звички різні орієнтації об'єктів стають для спостерігача суттєво нерівноправними, виникають ілюзії, пов'язані зі зміною розташування такого об'єкта у просторі. З досвіду відомо: якщо перевернути текст, швидкість його читання та аналізу значно зменшиться, але водночас увага глядача та його зусилля щодо розпізнавання і засвоєння тексту збільшуються в рази. Цікавим явищем сприйняття є ілюзорні трансформації, які ґрунтуються на існуванні різних способів тлумачення зображень. Водночас зорова система людини зазвичай миттєво надає перевагу найбільш імовірній та звичній інтерпретації і образ, що сприймається, не зазнає радикальних змін у часі. Втім, існують зображення, для яких можуть бути рівними за вірогідністю дві або більше інтерпретацій. Переконалим прикладом тому є відоме зображення (рис. 1.5). Такі ілюзії називають ще «ілюзіями перцептивної готовності». Піддаючись сформованим звичкам, людина схильна бачити світ не таким, яким він є, а таким, яким би вона хотіла його бачити. Тоді зір діє вибірково, «шукає» потрібну форму, колір або іншу якість, яка відрізняє об'єкт від інших. На рис. 1.5 у центрі зображення не можна точно визначитися – цифру чи літеру ми бачимо. Такий прийом візуальної провокації глядача може бути використаний у графічному дизайні досить ефективно – для акцентування уваги аудиторії, введення до процесу сприйняття інформації своєрідного «моменту гри». Маючи переконання в тому, що використання феномену зорових ілюзій у графічному дизайні дозволяє досягти нового ефекту сприйняття і засвоєння наперед визначеної інформації, варто наголосити на

їх малому залученні до художньо-проектної практики. На жаль, тут недостатньо ефективно використовуються візуальні враження, пов'язані з вище розглянутими оптико-геометричними ілюзіями, ілюзіями, що ґрунтуються на явищі іррадіації, ілюзіями зміни розміщення об'єкта у просторі.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи зорових ілюзій в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину з зоровими ілюзіями?

Самостійна робота № 9-10

Тема: Символіка кольорового рішення. Традиційні, національні кольори в дизайн об'єктах . Стилізація в локальні кольори.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

В сучасному графічному дизайні, зокрема у створенні логотипу, значне місце посідає символіка кольору. Від кольорової гами залежить емоційне та підсвідоме сприйняття інформації. Підсвідомо ми сприймаємо інформацію кольору на 80%, а свідомо на 20%. Кожен колір обов'язково викликає підсвідомі асоціації. Колір може привертати і відштовхувати, вселяти

відчуття спокою і комфорту або збуджувати і непокоїти. Підбір кольору для логотипу – одна з головних задач дизайнера. Питанням впливу кольору на психіку людини займався швейцарський психолог Макс Люшер. Сама процедура тестування полягає в упорядкуванні кольорів за ступенем їх суб'єктивної приємності. Крім звичайних трактувань восьмикольорового ряду можна за тестом Люшера отримати такі інтерпретації, як: характеристика загального настрою; прагнення, мотивовані саморозумінням; характеристика волі і самооцінка; збудливість і імпульсивність; очікування і ставлення до оточення; основна емоційна структура. Протягом 40 років Макс Люшер консультував різні мультинаціональні компанії. Дослідниками в цьому питанні є також П. Яньшін [5], Р. Мокшанцев [3], Є. Песоцкий [4].

Вплив кольору на споживчий вибір можна проілюструвати наступним експериментом. Домогосподаркам дали продегустувати чотири чашки кави, що стояли поряд з коробками коричневого, блакитного, жовтого і червоного кольорів. Кава у всіх чашках була абсолютно однакова, але дегустатори про це не знали. Результати: 75% випробовуваних відзначили, що кава, що стоїть поряд з коричневою коробкою, на їх думку, дуже міцна. Майже всі стверджували, що кава, що стоїть поряд з блакитною коробкою, м'яка, а та, що стояла поряд з жовтою коробкою – слабка. Близько 85% випробовуваних визнали каву, що стоїть поряд з червоною коробкою, найароматнішою і смачною. Лише за допомогою одного кольору можна створити потрібне відчуття.

Значення кольорів у логотипах.

Синій колір. Асоціації: нескінченність, вічність, істина, відданість, віра, чистота, цнотливість, духовне та інтелектуальне життя, дипломатія. Він означає повний спокій, достаток, умиротворення. Він уособлює собою узи, якими людина пов'язує себе з оточуючими; об'єднання, почуття спільності. Він поза часом, і тому є символом традицій, неминущі цінностей, служить для увічнення минулого. Чуттєво синій колір сприймається як солодкість, емоційно – як чуйність.

Жовтий колір. Асоціації: світло сонця, інтелект, інтуїція, віра і божество, легкість, святенність, налаштовує на комунікабельність. Справляє враження легкості і радості. Висловлює нестриманість, рефлексивність, променистий, нематеріальну радість. Звільняє від тяжкості турбот, проблем, обмежень. Символічно відповідає теплу сонця, веселощам. Цей колір – надія і очікування більшого щастя в усіх його незліченних проявах. Він завжди спрямований у майбутнє, рветься вперед – до нового, сучасного, що розвивається. Чуттєво жовтий сприймається як пікантність, емоційно – повна надій мінливість. Для розробки логотипів чисто жовтий колір практично не використовується, тому що він не утворює необхідного контрасту з білим папером, тому погано помітний на поліграфічній продукції. Однак у поєднанні з іншими, більш темними кольорами (наприклад синім, чорним або зеленим) жовтий колір використовується досить часто.

Червоний колір. Асоціації: пристрасть, сила, впевненість, прагнення, воля. Символізує стан «витрачання енергії». Він висловлює життєву силу, нервову

активність, означає всілякі схильності і прагнення отримувати результати і домагання успіху, імпульсивність, волю до перемоги, жадібне бажання всього того, що може сприяти насиченості буття. Чуттєве сприйняття – апетит, емоційний – бажання. З усіх кольорів, які можуть бути використані в логотипі, червоний має саме сильну дію на психіку споживача.

Зелений колір. Асоціації: інтелект, розум, весна, природа, юність, цілеспрямованість. Висловлює діяльну волю, завзятість та цілеспрямованість, вказує на сталість поглядів, самосвідомості і високу оцінку свого «Я». Напруженість зеленого кольору діє подібно греблі, за якою накопичується, не отримуючи розрядки, збудження від зовнішніх подразників, при цьому посилюється почуття гордості за себе, влади над подіями і можливістю ними управляти. Це «зелене» у поведінці виражається у скрупульозній точності при перевірці та осмисленні фактів, точній пам'яті, ясності викладу, здатності до критичного аналізу, логічної послідовності аж до абстрактного формалізму. Чуттєво зелений сприймається як терпимість, емоційно – гордість.

Фіолетовий колір. Асоціації: інтелект, знання, містика, святість, тверезість, смиренність, сум, помірність, ностальгія, горе, траур, загадковість, чарівність. Символізує деякий містичний союз, у результаті якого все мислиме і бажане стає реальністю. Це мрія, що стала дійсністю, магічне стан душі, коли виконуються фантазії. Порівняно нечасто використовується дизайнерами в логотипах, і, як правило, якщо використовується, то у поєднанні з іншими кольорами.

Коричневий колір. Асоціації: земля, негатив, туга, пригніченість. Вказує на емоції, безпосередньо пов'язані з фізичним організмом. Якщо людина відчуває фізичний дискомфорт, цей колір психологічно набуває для неї все більшого значення. Вкрай рідко вживається у розробці логотипів, частіше в поєднаннях з іншими кольорами.

Сірий колір. Асоціації: нейтральний, нудний, «сірий», тонкий. Безбарвний, ні темний, ні світлий, абсолютно позбавлений будь-яких стимулюючих чи психологічних тенденцій. Цей колір явно містить у собі елемент приховування. На відміну від багатьох інших кольорів він ніколи не набридне. Часто застосовується в роботах дизайнерів високого класу, що володіють гарним смаком і приділяють велику увагу нюансуванню.

Чорний колір. Асоціації: твердість, печаль, божевілля, мудрість, глибина. Абсолютна межа, за якою життя припиняється. Він передає ідею небуття, зникнення, колір – це чистий аркуш, на якому ще буде написана історія, а чорний колір – кінець, за яким уже нічого не буде. Білий і чорний – початок і кінець. У логотипах чорний колір виглядає виключно солідно, надійно й урочисто. З огляду на те, що чорний колір відмінно поєднується з більшістю інших кольорів, дизайнери часто використовують його для двоколірних знаків і логотипів. Будь-який логотип повинен мати чорно-білий варіант, адже це суттєво розширює його застосування.

Білий колір. Асоціації: сонце, повітря, прозріння, чистота, невинність, непорочність, святість, священство, порятунок, духовна влада. Основним

якістю білого кольору є рівність. Білий колір шукає справедливості. Він неупереджений. Білий колір символізує невинність. Таким чином, колір відіграє в нашому житті важливу роль, впливаючи на нас і підсвідомо налаштовуючи нас на сприйняття інформації. Один і той самий колір у різних умовах передає різну інформацію. Колір є однією з головних складових логотипу вбираючи в себе не менше інформації, ніж текст та символ. Важливо правильно підібрати кольори для створення потрібного впливу та правильної передачі підсвідомої інформації.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Самостійна робота № 11-15

Тема: Проектування малих форм з використанням образу тварин, птахів, комах (за допомогою трансформації в знак)

Розробка товарного знаку для заданого підприємства

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?
Розробка торгової марки (товарного знаку).

Розробка позначення, котре робиться перед початком його реєстрації в якості **торгової марки (товарного знака)** є не менш важливим етапом на який потрібно і варто звертати увагу.

Професійна розробка позначення торгової марки (товарного знаку) повинна керуватися наступним критерієм - це донесення до потенційного

споживача інформації щодо торгової марки (товарного знаку), а вже через нього надання інформації про Ваш товар або послугу, про властивості та якість і т.п. Розробка торгової марки (товарного знаку) враховує оптимізацію інформації, що надходить до споживача, а також її розпізнавання: наприклад, через органи зору. Результати психофізичних досліджень показали, що торгова марка (товарний знак) для споживачів проходить у кілька етапів, а саме - виявлення, розрізнення і впізнання. Встановлено, що з точки зору фізіологічних можливостей людини збільшити дані етапи можна за допомогою використання не чорно-білого варіанту позначення торгової марки (товарного знаку), а додаванням в нього кольорової гами. Тобто розробка повинна враховувати також і фактор щодо кольоровості позначення. Розробка позначення торгової марки (товарного знаку) не повинна допускати перевантаженості різних складових елементів на продукції, котра планується випускатися. А саме при розробці необхідно враховувати, що в реальному практичному втіленні позначення торгової марки на продукції (послуги) дещо відрізняється за масштабністю від того позначення, яке подається на реєстрацію (подається в квадраті розміром 8x8 см, а в реальності її розміри, як правило набагато менше). Також розробка позначення торгової марки (товарного знаку) включає визначення:

- По-перше, того кола товарів (послуг), які Ви бажаєте маркувати торговою маркою (товарним знаком) свою пропоновану споживачам продукцію. Наприклад, якщо Ви займаєтеся виготовленням ювелірних виробів, то тут краще підійде позначення у вигляді графічного знаку, а для медичних препаратів - словесне, і т.д.;

- По-друге, кола споживачів за територіальною масштабністю. Наприклад, чи тільки на національному ринку, або на міжнародному, або на обох ринках одночасно. Оскільки при виході на міжнародний ринок може виникнути небезпека у тому випадку, коли збіг назва Вашої торгової марки (товарного знаку) зі значенням слова вживане в зарубіжній країні викликає у корінного населення негативне відношення. Наведемо приклад, Ви можете в свою торгову марку включити зображення тварин, які в даній країні вважаються священними;

- По - третє, при виборі остаточного варіанта позначення торгової марки (товарного знаку) необхідно врахувати, що не завжди вибір одного лише варіанта є доцільним. В деяких випадках необхідно керуватися кількома варіантами позначення. Наприклад, якщо запропоновані варіанти розробленого позначення торгової марки (товарного знаку) об'єднані єдиним задумом, а продукція підприємства дуже різноманітна, то слід прийняти рішення про можливість використовувати маркування різної продукції за допомогою різних варіантів позначення торгової марки (товарного знаку) в якості їх серії, де буде зберігатися фірмовий стиль підприємства.

Кваліфікована розробка позначення торгової марки (товарного знаку) враховує всі вищенаведені фактори. Наступним етапом є реєстрація розробленого позначення в Патентному відомстві, що дозволить закріпити за собою монополні права.

Перед розробкою товарного знака (торгової марки), промислового зразка художник-дизайнер:

1. з'ясує завдання та цілі, які ставить перед собою Замовник\$
2. з урахуванням побажань Замовника, допоможе йому в розробці дизайну товарного знака (торгової марки);
3. підкаже і запропонує той варіант позначення, який для споживачів буде таким що найбільше запам'ятовується, а тому рекламоздатним для Замовника.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Самостійна робота № 16-19

Тема: Ілюстрування книг. Особливості ілюстрування дитячих книжок, наукових видань та інших. Образність в книжковій ілюстрації.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 2 Пригадайте основні закони композиції?
- 3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Художнє оформлення твору - найважливіший етап підготовки видання.

Форма видання, його зовнішній вигляд, привабливість, зручність і комфортність сприйняття складових частин і елементів в першу чергу сприяють інтересу до твору, зміст якого читачеві ще невідомо.

У книгах, журналах, газетах поряд з текстом ми нерідко бачимо малюнки художників чи фотографії. Такі зображення носять назву ілюстрацій. Слово це походить від латинського «illustratio»- Освітлення, наочне зображення.

Ілюстрація в широкому сенсі - пояснення словесної інформації наочними прикладами, кресленнями і зображеннями, а в більш вузькому - область мистецтва, пов'язана з образотворчим тлумаченням літературних і наукових творів. Мистецтво ілюстрації книг є самостійним видом образотворчого мистецтва, воно своєрідно і специфічно і вимагає глибокого творчого підходу. Твори художньої літератури можуть бути понятими читачами і без ілюстрацій, але все-таки ілюстрації потрібні. Ілюстрація не тільки тлумачить текст, а й збагачує його в своїх зорових образах, коментує, розвиває і доповнює думки письменника або поета. Найважливішими особливостями ілюстрації є її залежність від літературного тексту і пряма мета - доповнити в наочно-зорових образах оповідання автора. Часто вона у відриві від літературного тексту може бути не зрозуміла глядачем. Серед образотворчих мистецтв провідне місце за масовістю повторення і поширення оригіналу займає книжкова ілюстрація.

Характер ілюстрацій, їх підбір і розташування повинні відповідати цільовим призначенням та читацького адресою видання, бути зрозумілими і дохідливими, зайве наукообразіє графіків і схем знижують дієвість тексту, який вони супроводжують.

Число ілюстрацій, їх вибір і спосіб відтворення залежать від виду видання, жанру науково-популярного твору, його змісту. Свої ілюстрації повинні бути в науково-популярній монографії, свої будуть у науково-біографічній монографії і в книзі подорожей. Виклад біографічного матеріалу зазвичай супроводжується документальними ілюстраціями. Це можуть бути фотографії, копії або фотознімки документів та ін У монографії про подорож можуть бути замальовки.

Ілюстрація - це зображення, що пояснює або доповнює основний текст, вміщений на сторінках чи інших елементах матеріальної конструкції видання.

Крім своєї основної функції - пояснення, образотворчий матеріал виконує і ряд інших функцій. Зображення може не тільки пояснювати текст, а й доповнювати і розширювати його, тому інформаційну функцію ілюстрацій слід визнати однією з найважливіших.

Важлива властивість ілюстрацій - можливість емоційного впливу на читача. Звертаючись до конкретному виданню ми піддаємося емоційному впливу і з боку твору, і з боку книжкової форми, важливою частиною якої є ілюстрації. Особливість ілюстрації ще й у тому, що її функції тісно переплетені між собою: одна впливає з іншої, одна обумовлює іншу. Виділяють три основні функції у виданнях: інформаційну, емоційно-психологічну і естетичну.

Інформаційна функція . І текст і ілюстрація - форми подачі інформації. У виданні вони як би постійно змагаються між собою в якості інтерпретації преподносимих відомостей. В одних випадках «перемагає» текст, в інших - ілюстрація. Так, інформація гуманітарного (літературознавчого,

філософського і т.д.) профілю краще сприймається у вигляді тексту, хоча і художньо-образні, і науково-пізнавальні ілюстрації в деяких випадках можуть служити формою її подання або доповнювати її. Зображення в довідкових виданнях гуманітарного характеру утворюють додатковий рівень інформації, який візуалізує відомості, укладені в тексті. Іноді цей зоровий ряд буває факультативним елементом, але в більшості випадків він виправданий цільовим призначенням і читацькою адресою видання. Візуалізація ключових моментів розповіді дає читачеві додаткову інформацію, активізує її духовну, ментальну діяльність.

Інформаційний ефект будь-якої ілюстрації залежатиме від того, наскільки повно, точно і швидко читач зможе сприйняти інформацію. Оцінюючи образотворчий матеріал, редактор повинен визначити, наскільки він зрозумілий, зручний для читання. Найменші труднощі при його сприйнятті призводять до затрати додаткового часу читача. Будь-які неточності знижують ефективність, ставлять під сумнів можливість споживача швидко і в достатньому обсязі відшукати необхідну інформацію. Роль візуальної інформації не можна недооцінювати. У багатьох випадках просторове пояснення вдається вдало замінити хорошою, зрозумілою ілюстрацією, заощадивши тим самим і час, необхідний для засвоєння матеріалу, і місце у виданні.

Сприйняття внетекстової інформації підпорядковане певним законам, які повинен знати і враховувати редактор при складанні ілюстративного ряду видання. Відзначено, що в порівнянні з кресленнями, схемами малюнок по швидкості і точності сприйняття інформації менш ефективний. Недостатня швидкість і точність сприйняття інформації, вираженої малюнком, почасти компенсується більшою його виразністю [2]. Емоційно-психологічна функція. На емоційний настрій читача впливають якість паперу, гарнітура шрифту та інші формальні характеристики видання. Іноді гарне видання не знайде дороги до широкого кола читачів через нецікавих ілюстрацій. Зайва строгість оформлення, відсутність ілюстрацій ускладнюють сприйняття книги читачем. Тому наступну функцію ілюстрацій можна назвати психологічною, або функцією полегшення сприйняття інформації.

Є кілька способів, які можуть спростити сприйняття інформації. Іноді достатньо замінити громіздкий текстовий матеріал ємним малюнком, щоб зробити інформацію зрозумілою і доступною. Беручи до уваги закони психології, можна ефективно чергувати текстовий і образотворчий матеріали, тим самим спрямовуючи увагу читача в потрібне русло. Не секрет, що ілюстрація, наступна за текстом, може підтверджувати викладену інформацію, розширювати і доповнювати її, а може і спростовувати. Маючи в своєму розпорядженні матеріал відповідним чином, редактор здатний підсилити дію, вироблене текстом і ілюстрацією.

Встановлено, що образотворчий матеріал, що займає праву сторону розвороту книги, відразу заволодіває увагою читача, а текст, розташований на лівій стороні, сприймається вже слідом за ілюстрацією, і навпаки. Відомо

також, що «один елемент, будучи єдиним в площині, замикає на себе всю увагу глядача. І »зміст« подібної композиції - врівноваженою, неуврівноваженою, статичною, динамічною, симетричною і т.д.- Визначається більш місцем елемента, тобто зоровим центром, ніж його розмірами і характером ».

Є категорії читачів, для яких необхідні динамічний характер подачі інформації, зміна композиції, якась рухливість у виконанні кожного елемента видання, що обумовлено особливостями їх сприйняття. Це - діти. Редактор повинен враховувати вимоги маленького читача і вести його по книзі, як по захоплюючій грі.

Естетична функція. Образотворчий матеріал у книзі має подвійну естетичну навантаження. З одного боку, ілюстрація сама є предметом мистецтва і результатом художньої творчості. З іншого боку, вона - один з елементів книги, які, нашаровуючись один на одного, взаємодіючи один з одним, утворюють єдиний ансамбль видання, певним чином впливають на читача.

Книжкова ілюстрація відрізняється від інших графічних і живописних зображень тим, що створюється для тексту, на основі тексту і найповніше розкривається тільки в контексті книги. Її відмінність полягає і в особливій тимчасовій спресованості сюжетів. Ілюстрація часто показує дуже нетривалий в часі дія, яка є важливим для розкриття конфлікту літературно-художнього твору.

двоєння розповіді, відтворення його графічними, більш доступними для сприйняття засобами.

Образно-синтетичне ілюстрування. Існують літературні твори, в яких текстовий і зоровий ряди йдуть паралельно, утворюючи два (або три) самостійних сюжету. Точкою дотику для них є об'єкт розповіді, наприклад - головний герой роману, представлений в різних інтер'єрах і в різних емоційних станах. У деяких випадках точкою перетину сюжету може виявитися епоха, в якій розвивається дія: предмети побуту, особи, природні та урбаніческой ландшафти. Існують видання, ілюстрації яких демонструють обстановку, побут, костюми героїв того чи іншого часу, але при цьому зображення не мають прямого відношення до самого оповідання, до самої сюжетної лінії. Такий метод утворив новий ілюстративний жанр - жанр образно-синтетичного ілюстрування.

Документальне ілюстрування. Ідейною протилежністю предметного ілюстрування служить жанр документального ілюстрування (що підтверджує інтерпретація). Антитеза полягає в тому, що предметне ілюстрування передбачає розкриття сюжету, прийняте читачем на віру, тоді як документальна ілюстрація ручається за справжність того чи іншого факту.

Яскравим прикладом до документального ілюстрування служать ілюстрації до історичних досліджень, біографій, різного роду публіцистиці. Це документи часу, репродукції історичних оригіналів - листів, афіш, листівок, фотографій.

Декоративне (орнаментальне) ілюстрування. Орнаментальне початок супроводжує книгу протягом всієї її історії. Його основна роль полягає в зорової організації поверхонь, привнесення у видання світи і ритму, створення форми і головне - в «підйомі» книги на більш високий естетично рівень. Орнамент не несе в собі ніякого смислового навантаження, крім емоційної, завдяки чому орнаментальне ілюстрування в даному аспекті є смисловий протилежністю ілюстрування предметного.

Видавець в праві сам вибрати стиль ілюстрування, але обов'язковим елементом видавничої дисципліни є строге проходження заданої жанру, щоб сформувався і зберігся чіткий ритм ілюстрацій - з одного боку, і не порушився ритм самого оповідання з іншого.

Способи ілюстрування

Після визначення редакцією жанру ілюстрацій даного видання, художній або технічний редактор вирішує питання, як ілюстрація повинна співвідноситися з текстом. Існують три основних способи ілюстрування: закриті, відкриті і блочне.

Закриті ілюстрації. При даному способі поле ілюстрації чітко обмежене краями або спеціальною рамкою (найчастіше чорної), що відокремлює образотворче простір від навколишнього площині листа. Закрите зображення - найчастіше прямокутник, розміри якого повинні бути не більше розмірів смуги набору.

Рамка зображення сприймається як якесь вікно з плоского простору книжкової смуги в об'ємний світ малюнка, гравюри фотографії.

Закритому зображенню в цілому притаманна статика. Воно не прочитується, а схоплюється оком в цілому, і тим більше статично, чим більше часу потрібно на його розглядання. Чим більш докладним є закриті зображення, чим більше в ньому деталей, тим більше воно «затягує» читача, веде в глиб свого простору через «вікно» закриває рамки. Яскравим прикладом служать фотографії - легке горизонтальне ковзання погляду по рядках раптом переривається зосередженим відходом у глибину перспективи фотознімку.

Застосування рамок, як засобу художнього оформлення ілюстрації, часто не виправдано - воно вносить дисонанс у сприйняття матеріалу, руйнує ритм публікації, ускладнює читання.

Якщо хоч одна ілюстрація закрита, то або всі ілюстрації, або всі ілюстрації цього типу у виданні або в даному логічно-закінченому розділі тексту повинні бути закритими.

Відкриті ілюстрації. При цьому способі малюнок на смугі позбавлений яких би то не було ясних кордонів, вільно поміщений на тлі білого аркуша. Образотворчі і текстові зони виявляються невиразними, перетікають одна в іншу.

Відкриті зображення здаються тісніше пов'язаними з текстом, ніж закриті, і передбачають не перемикання читача на розгляд ілюстрацій, а навпаки - паралельне, майже одночасне прочитання і тексту, і зображення. Відкриті ілюстрації створюють особливу просторову структуру книжкового листа: навколо зображення, в безпосередній близькості від нього, чистий фон

паперу сприймається як просторова середу. У міру віддалення від малюнка просторовість слабшає, а в тексті або у обрізів сторінки зникає зовсім, перетворюючись на жорстку площину. Плавний перехід від площини до обсягу і потім знову до площини створює легкий і м'який ритм сприйняття твору, ритм, частіше властивий художній літературі.

Відкриті ілюстрації надають оформлювачеві велику ступінь свободи - художник може дозволити собі вихід ілюстрації на поле, може виконати ілюстрацію під обріз видання.

Блочне ілюстрування. Йдеться про спосіб розміщення ілюстрацій в окремому блоці сторінок.

Найпоширеніший приклад - вклейка блоку повнокольорових ілюстрацій, виконаних на дорогий крейдованому папері, в книгу, надруковану на офсетного або навіть газетному папері. Кількість сторінок під вклейці зазвичай кратно частці друкованого аркуша або її половині. Іноді вклейка розміщується на одному або двох книжкових аркушах (відповідно дві або чотири сторінки), але це значно збільшує вартість видання.

Як правило, до вклейки вдаються з метою економії коштів, мінімізації витрат і тимчасових витрат. У ряді випадків таким чином організують як би паралельне розповідь, наприклад у мемуарній або історичній літературі на вклейках часто поміщають фотографії, які зоровим рядом відображають те, про що оповідає текст. У цьому випадку блок ілюстрацій підкреслює важливість ілюстративного матеріалу, ніж розміщення ілюстрації в різних місцях протягом всієї книги. У ряді випадків вклейкою, особливо кольоровий, видавець підкреслює багатогранність книги.

Окремо стоїть блок ілюстрацій - це самостійний ілюстративний ряд, образне оповідання. Тому краще, якщо перехід від одного зображення до іншого послідовний, логічний і ритмічно подібний основного твору. завершуванням ілюстрацій в блоках, як правило, ведеться в рамках смуги набору, але іноді для блоків може бути розроблена індивідуальна модульна система, яка передбачає зменшений розмір полів, щоб дати можливість не тільки укрупнити розміри зображень, але і розмістити велику кількість ілюстрацій.

За технічними параметрами ілюстрації класифікують на такі види:

- а) штрихові;
- б) сірі напівтонові;
- в) повнокольорові;
- г) пантон;
- д) дуотонівне.

Ілюстрування різних видів видань

Ілюстрація в широкому сенсі - пояснення словесної інформації наочними прикладами, кресленнями і зображеннями, а в більш вузькому - область мистецтва, пов'язана з образотворчим тлумаченням літературних і наукових творів. Мистецтво ілюстрації книг є самостійним видом образотворчого мистецтва, воно дуже своєрідно і специфічно і вимагає глибокого,

професійного підходу. Видавець повинен враховувати, що для кожного виду друкованої продукції існують свої норми ілюстрування.

Ілюстрування літературно-мистецького видання. Ілюстрація до художнього літературного твору виконує такі завдання, як доповнення сюжету автора різними побутовими або історичними деталями, допомога читачеві в орієнтуванні у відповідній епосі, створення початкового враження про твір.

Ілюстрування художньої літератури в обов'язковому порядку має враховувати вік читача твори. У кожній книзі є свій адресат і завдання ілюстрації - затягти читача, привернути його увагу, дати йому початкові інформацію про книгу. Ілюстрація повинна відповідати змісту твору і припускати правильне сприйняття її читачем.

Залежно від типу, різні літературно-мистецькі твори ілюструються по-різному. Якість і тип ілюстрацій художньої літератури залежать від типу видання, кола читачів, тиражу і т.д. Так, масові видання оформляються просто і лаконічно, без надмірностей, що пояснюється їх низькою ціною і невибагливістю цільової аудиторії.

Ілюстрування може вестися і до стриманого, і по розгорнутому планом. Сама лаконічна система - це коли дають всього лише одну ілюстрацію: на початку книги у вигляді фронтисписа. Можлива і набагато більш розгорнута система ілюстрування, коли в книзі міститься ряд ілюстрацій. У цьому випадку перед художником відкриваються широкі можливості. Він може у своїх малюнках дати поглиблену психологічну характеристику героїв твору, зобразити найбільш яскраві епізоди, показати побутову обстановку і пейзаж. Ілюстрування дитячої літератури. Дитяча ілюстрація охоплює великий спектр тематики. Ключовим тут є вміння правильно зорієнтуватися на вік читача. Ілюстрації для дітей повинні пропонувати чітку і легко зрозумілу інтерпретацію теми. Вони також повинні виконуватися відповідно до жанром ілюстрируемого роботи (оповідний, навчальний і т.п.), викликати у дітей інтерес, але не виглядати так, ніби в них робиться поблажливість до малюків. Необхідно знайти способи залучення уваги читача. Дитячі ілюстрації повинні бути привабливі і для дорослих, які дивляться дитячі книги і реально приймають рішення про їх купівлю. Художники-ілюстратори дитячої літератури, як правило, мають досить гнучким стилем, який дозволяє задовольнити всі потреби даного жанру.

Ілюстрація в науково-пізнавальній літературі. Як в процесі створення науково-пізнавального твору, так і в процесі розуміння його при читанні основну роль грає логічне мислення, розум. Завдяки своїй наочності ілюстрації до такого твору значно полегшують розуміння тексту. У багатьох випадках ілюстрації здатні графічними засобами передавати зміст ясніше, ніж це можна зробити словами, і тому в тій чи іншій мірі заміняють текст. Таким чином, ілюстрації до твору науково-пізнавальної літератури завжди дуже тісно пов'язані з його текстом і дуже часто є невід'ємною, рівноправній (поряд з текстом) частиною цього твору. А в деяких науково-пізнавальних виданнях ілюстраціям належить навіть домінуюча роль.

Важливо, щоб ілюстрування науково-пізнавальної книги велося за певним планом, з єдиним підходом до ілюстрування всіх її частин. Цей принцип далеко не завжди витримується, особливо якщо глави книги написані різними авторами. Часто доводиться бачити в книзі різнобій в ілюструванні аналогічних тем. Так, абсолютно однорідні опису р?? Злічних машин ілюструються в одному випадку кресленням, в іншому - фотографією, в третьому - зовсім не ілюструються.

Основними видами ілюстрацій у науково-пізнавальних виданнях є фотографії, малюнки, креслення, схеми, діаграми, карти. Подарункові видання. Особливий підхід видавця потрібно до ілюстрування подарункових видань, де ілюстрації грають практично найважливішу роль, підкреслюючи розкіш і високу ціну книги, її призначення для вузького кола цінителів. Такі книги часто упаковують в геотекстиль і підносять у зв'язку з різними урочистими подіями. При оформленні такого видання ілюстрації повинні відповідати тексту, бути виконаними в одній техніці, не бути зайвими.

Ілюстрація коміксів. Комікс - самостійний стиль ілюстрування. Художник повинен уміти сценарій коміксу висловити способом, багато в чому схожий з методами кінематографії. Він повинен створювати ясні образи дійових осіб. Художник тут не просто ілюструє книгу, а фактично повністю створює її. Мультиплікація є ще більш спеціалізованою областю. У ній дуже багато технічної роботи і вона забирає колосальну кількість часу. Виробляється в основному спеціалізованими компаніями, а не окремими професіоналами.

Ілюстрування публіцистичної літератури. Ілюстрація виконує в газеті різні функції. Часто вона лише супроводжує, ілюструє текстовий матеріал - кореспонденцію, статтю, хроніку і нерозривно пов'язана з текстом. Все більшого значення отримує самостійна ілюстрація, що становить особливий вид газетного матеріалу, який повідомляє про подію так само, як і повноцінний текстовий матеріал. Завдяки своїй наочності така ілюстрація володіє особливою силою впливу на читачів. Разом з тим ілюстрація прикрашає газетну сторінку.

Особливостями впливу газетної ілюстрації на читачів пояснюється той факт, що поступово вона займає все більш важливе місце в номері. Зростає кількість ілюстрацій на смугах, стає все більш різноманітною їх форма, все більш відповідальні завдання, які вони виконують. Текстові матеріали, що несуть головне навантаження, є основою будь-якої газети, кожного її номера. З цього слід виходити, визначаючи оптимальну площу, займану ілюстраціями в газетному номері. Природно, ця площа може при необхідності змінюватися від номера до номера і залежить від обсягу газети (її формату, кількості смуг) і від її типу. У розважальних газетах ілюстрації повинні займати більшу площу, ніж в інформаційних виданнях, що визначається віковими та психологічними особливостями читачів.

Ілюстрація в рекламі. Рекламні ілюстрації покликані пропагувати торгову марку або продукт, надавати їм візуально впізнавану форму,

інформувати про надходження товару в продаж або про якусь подію в суспільному і культурному житті. Найчастіше відмінність цього типу ілюстрації від інших зводиться до простого питання про формат виготовлення. Нерідко видавці просто збільшують композицію книжкових обкладинок для використання їх як плакатів. Головним у рекламній ілюстрації є її дієвий візуальний ефект

Робота над ілюстраційні матеріали - один з найбільш відповідальних і складних ділянок оформлення. Тут доводиться стикатися одночасно з проблемами техніки і технології поліграфічного виробництва.

Не можна тільки механічно оформляти готовий ілюстраційний матеріал; необхідно включатися в роботу художника з самого початку, розробляючи з ним план ілюстрування і даючи йому в процесі роботи вказівки про манеру малюнка, про техніку виконання, про розміри і т.д.

Ілюстраційні матеріалу як за характером зображення, так і за тематикою дуже різноманітний. Це ускладнює роботу і викликає ряд специфічних вимог, знання яких необхідно і для художника, і для художнього редактора.

При ілюструванні перш за все необхідно пам'ятати, що ілюстрація не є самоціллю, а повинна витікати з загального плану оформлення видання, підкорятися цим планом, зумовленого змістом книги.

Якісне проектування та художнє оформлення книжкового видання є головною запорукою комерційного успіху розробляється продукції. Вибір формату, смуги набору, гарнітури і кегля шрифту, елементів дизайну і ілюстрування в цілому, безпосередньо впливають на собівартість видання, а значить, і на його кінцеву ціну, що особливо важливо в сучасних умовах конкуренції.

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Адамов Е.Б., Кричевський В.Г. Оформлення довідкових видань.- М., 2008.
- 2 Антонова, С.Г. Редакторська підготовка видань [Текст] / С.Г. Антонова, В.І. Васильєв, І.А. Жарков та ін - М.: Видавництво МГУП, 2002.
- 3 Антонов А.В. Сприйняття внетекстових форм інформації у виданні.- М.: Книга, 2008.
- 4 Гиленсон П.Г. Довідник художньої і технічної редакторів.- М.: Книга, 1988.
- 5 Добкін С.Ф. Оформлення книги. Редактору і автору.- М.: Книга, 1985.
- 6 Дубина Н. Оформлення наукових і технічних видань [Електронний ресурс] // КомпьюАрт [Сайт] / Дубина Н. - 2001. - Режим доступу: [attachment: / 72/Article. htm](#)
- 7 Іванов С.І. Основи композиції видання.- Київ, 1990.
- 8 Іванова Т. Додрукарська підготовка. Навчальний курс [Текст] / Т. Іванова.- СПб.: Питер, 2004.

9 Козлова М.М. Редакторська підготовка літературно-художніх видань:
Навчальний посібник.- М.: 2009.

Питання для самоконтролю:

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?